

Modul Teorija Montessori pedagogije

Lekcija 12

Montessori vrtići i škole

Dijete je istinski graditelj mira. Naša je dužnost pripremiti mu okruženje u kojem može slobodno rasti. - Maria Montessori

Primjer Montessori vrtića koji podsjeća na odraslu kuću u minijaturi. Naime, Montessori vrtić zove se la Casa del Bambino - dječja kuća. (Izvor slike: Internet)

Montessori vrtići i škole: kako izgleda autentična Montessori učionica

Kad uđeš u autentičnu Montessori sobu – bilo da je riječ o vrtiću (1–3 ili 3–6) ili školi (6–12) – prvo što primijetiš nije ploča, raspored sati ni klupe u redovima, nego miran, ali živ pokret. Djeca se kreću, biraju rad s polica, rade na podlogama ili za malim stolovima, šapću jedno drugom, surađuju, pozivaju učitelja (voditelja) kad im treba nova prezentacija. Nema zvona koje prekida rad svakih 45 minuta, nema univerzalnog tempa za sve – postoji “radni ciklus”, vrijeme u kojem dijete uranja u vlastitu aktivnost i ostaje u njoj onoliko dugo koliko mu je zaista potrebno.

Montessori smjernice naglašavaju nekoliko stupova bez kojih Montessori okruženje nije autentično: pripremljeno okruženje s cjelovitim nizom materijala, mješovite dobne skupine, odrasli s Montessori edukacijom, sloboda izbora rada unutar jasnih granica te poštovanje djeteta kao aktivnog protagonista vlastitog razvoja. Sve što vidiš u sobi – od malih krpa i vrča, preko globusa, do naprednih matematičkih materijala – služi tom cilju: da dijete *samo* izgradi znanje, karakter i nutarnju disciplinu.

Montessori soba nasuprot “klasičnom razredu”

U klasičnom razredu susret ćeš djecu iste dobi, raspored u klupama, red pred pločom i učitelja u ulozi glavnog izvora znanja. Gradivo je podijeljeno na sate, svi rade “isto” jer se prati plan i program vezan uz određenu dob i školsku godinu. Djeca uglavnom prate zajedničko objašnjenje, rade radne listove i čekaju da nastavnik kaže što je sljedeće.

U Montessori razredu naglasak je premješten s učitelja na *dijete* i njegovo aktivno iskustvo. Materijali su raspoređeni po područjima (Praktični život, Sensorika, Jezik, Matematika, Kozmički odgoj) na otvorenim policama. Umjesto frontalnog predavanja, Montessori voditelj promatra, prezentira materijal pojedinom djetetu ili maloj skupini, a dijete zatim radi samostalno, koliko god dugo želi. Nema fiksnog “sata matematike” – dijete može u jednom radnom ciklusu birati matematiku, pa jezik, pa praktični život, prateći vlastiti ritam i razvojnu potrebu.

Montessori škola Pallas Athene u Amersfoort, Nizozemska, 1932 cca (Izvor: Internet)

Pripremljeno okruženje: prostor odgaja

Montessori okruženje je namjerno dizajnirano tako da djetetu govori: “Ovo je tvoj prostor, ovdje možeš sam.” Namještaj je prilagođen djetetu – niski ormarići, lagane stolice, prostirke za rad na podu, materijali složeni logičnim redoslijedom, svaki na svom mjestu. Boje su mirne, prirodne, naglasak je na drvu, staklu, metalu i prirodnim materijalima, a ne na plastici i “didaktičkim” igračkama koje sviraju i svijetle.

Za dob 1–3 vidjet ćeš mnogo aktivnosti praktičnog života u minijaturnoj verziji: mali umivaonik, krpice za brisanje prosutog, niske vješalice, police sa stvarnim predmetima koje dijete koristi da bi se brinulo o sebi i prostoru. U dobi 3–6 uz praktični život i senzoričke materijale pojavljuju se jezik i matematika – sve i dalje kroz ruke, pokret i konkretno iskustvo. U dobi 6–12 prostor se širi: velike karte, vremenske trake, materijali za istraživanje povijesti, geografije, biologije, složenija matematika, rad u parovima i grupama. Prostor odražava ideju da dijete uči *iz svijeta*, ne samo “o svijetu”.

Praktični život u International Montessori School of Prague (Izvor: [Internet](#))

Mješovite skupine: zajednica, a ne “generacija”

Jedna od ključnih razlika između klasičnog i Montessori razreda jest mješovita dob. Tipično, grupe su organizirane u trogodišnjim ciklusima: 1–3, 3–6, 6–9, 9–12. To znači da mlađa djeca uče promatrajući starije, a starija učvršćuju znanje pomažući mlađima. U istoj sobi dijete može istovremeno biti “onaj koji uči” i “onaj koji podučava”.

U takvoj zajednici nestaje stalna, umjetna usporedba “tko ima koje ocjene”. Dijete se prirodno kreće kroz faze: prvo promatra, zatim imitira, pa radi uz pomoć, pa samostalno, a kasnije postaje onaj koji objašnjava drugima. Mješovite skupine potiču suradnju umjesto natjecanja – dijete koje je danas nesigurno u vezivanju vezica, za godinu dana postaje ono koje mirno klekne uz mlađe i pokaže mu kako se to radi.

Učenje prema interesu i vlastitom ritmu

U Montessori vrtiću i školi ne postoji ideja da sva djeca u rujnu “moraju” krenuti s istom lekcijom, a u lipnju završiti istu stranicu u udžbeniku. Umjesto toga, odrasli promatraju dijete, prepoznaju trenutak spremnosti (razdoblja posebne osjetljivosti) i nude materijal koji odgovara toj unutarnjoj potrebi. Dijete bira rad s police – ono ne bira *hoće li* raditi, nego *što će* raditi unutar dobro pripremljenog kurikula.

To ne znači da je sve stihija. Montessori službene smjernice naglašavaju jasnu strukturu, redosljed prezentacija i cjeloviti program koji dijete kroz tri godine vodi od osnovnih vještina prema složenijim. Razlika je u tome što dijete ne vučemo kroz kurikulum izvana, nego ga puštamo da njime hoda iznutra, vlastitim tempom – nekad brže u matematici, sporije u jeziku, ili obrnuto. Takav pristup razvija unutarnju motivaciju: dijete radi jer ga zanima i jer osjeća da može, a ne zato što mu je netko “zadao”.

Praktični život u International Montessori School of Prague (Izvor: [Internet](#))

Praktični život: srce kurikula za dob 1–3 (i 3–6)

U prvih nekoliko godina života dijete najviše želi: učiniti samo ono što odrasli rade pored njega. Zato je područje Praktičnog života u dobi 1–3 i 3–6 temelj svega ostalog. Tu nalazimo aktivnosti poput lijevanja vode iz vrča u čašu, presipanja žitarica, pranja stola, poliranja bakrenog predmeta, zalijevanja biljaka, pranja rublja na malom latoru, brige o obući i odjeći.

Ove aktivnosti nisu “mala pomoć mami”, nego sustavan način na koji dijete razvija koncentraciju, koordinaciju pokreta, samostalnost, osjećaj odgovornosti i unutarnji red. Kad dvogodišnjak briše vodu koju je sam prolio, ne radi “kaznu” – on uči da je sposoban ispraviti posljedice vlastitog djelovanja. Kad četverogodišnjak postavlja stol za zajednički obrok, uči i slijed koraka, i brigu za druge, i osjećaj pripadnosti zajednici. Praktični život je temelj na kojem kasnije stoje čitanje, pisanje i matematika.

Fina motorika i rad s materijalima

Sve što dijete radi rukama u Montessori okruženju ima dublji pedagoški smisao. Aktivnosti koje razvijaju finu motoriku – otvaranje i zatvaranje kutija, šivanje, kopčanje, rezanje škarama, korištenje kliješta, precizno prebacivanje predmeta, slaganje sitnih dijelova – nisu “zanimacija”, nego priprema za pisanje, rad s brojevima i složenije kognitivne zadatke.

Montessori materijali su pažljivo dizajnirani da prate razvoj fine motorike: od velikih, jednostavnijih pokreta u dobi 1–3, do preciznih i koordiniranih pokreta u dobi 3–6 i kasnije. Dijete koje ranim godinama vježba ruku kroz praktični život i senzoričke materijale, kasnije puno prirodnije ulazi u pisanje, geometriju, rad s laboratorijskom opremom, glazbeni instrument... Ruka postaje produžetak misli, a ne izvor frustracije.

Likovne aktivnosti u International Montessori School of Prague (Izvor: [Internet](#))

Gracioznost i pristojnost: učenje vrlina u praksi

Montessori sustav ne uči vrline kroz moraliziranje ni duga predavanja, nego kroz konkretne, male lekcije gracioznosti i pristojnosti (Grace & Courtesy). To su kratke

situacijske prezentacije u kojima odrasli uči djecu kako se pozdraviti, kako nekoga prekinuti na uljudan način, kako ponuditi pomoć, kako reći “ne”, kako se kretati kroz sobu a da ne smetamo drugima, kako slušati kad netko govori.

Ove lekcije se izvode nenametljivo: odrasli najprije modelira ponašanje s jednim djetetom ili malom skupinom, uz humor i toplinu, a onda djeca to ponašanje vježbaju u igri i svakodnevicu. Time se vrline – poštovanje, strpljenje, suosjećanje, hrabrost, iskrenost – pretaču u konkretne geste. U Montessori razredu učenje vrlina nije poseban predmet, nego struktura svakog dana: način na koji držimo vrata, kako vraćamo materijal, kako se ispričamo kad pogriješimo.

Rješavanje konflikata u Montessori razredu

Konflikti u Montessori okruženju nisu nešto što treba “ugasiti” kaznom, nego prilika za učenje odnosa. Odrasli ne preskače dijete i ne preuzima njegov konflikt na sebe, nego ga vodi kroz proces: najprije smirenje, zatim slušanje obje strane, imenovanje osjećaja i potreba, traženje rješenja koje je pravedno i izvedivo. Često se koristi “kutak mira” ili mjesto u sobi gdje dijete može otići regulirati se prije nego što nastavi razgovor.

Djeca uče rečenice poput: “Ne sviđa mi se kad...”, “Molim te, prestani...”, “Mogu li i ja?”, “Kako možemo to riješiti?” Umjesto etiketa (“zločest”, “dobar”) naglašava se ponašanje i posljedice: “Kad uzmeš materijal iz ruku prijatelja, on se rastuži. Hajdemo vidjeti kako to možemo popraviti.” Gracioznost i pristojnost, koje djeca vježbaju u malim lekcijama, ovdje postaju alat za stvarno rješavanje sukoba, a ne samo “lijepa teorija”.

U Montessori vrtićima djeca uče brinuti se za svoju okolinu i odnositi se prema stvarima na pristojan i poštivajuć način

(Izvor: [Internet](#)).

Uloga odraslog: voditelj, a ne predavač

U klasičnom razredu učitelj često stoji ispred razreda, objašnjava i usmjerava većinu aktivnosti. U Montessori razredu odrasli je više prisutan kao *tih dirigent*: promatra, bilježi, priprema okoliš, prezentira materijale pojedincu ili maloj skupini, povlači se kada dijete radi samostalno. Njegova je zadaća zaštititi koncentraciju djeteta, osigurati da okruženje ostane funkcionalno i lijepo, i paziti da svako dijete polako, ali sigurno, prolazi kroz ključne korake kurikula.

Prema Montessori smjernicama odrasla osoba mora proći posebnu pripremu – ne samo poznavanje materijala, nego i rad na vlastitim stavovima, navikama, načinu govora. Odnos prema djetetu je uvijek prožet poštovanjem: ne radimo umjesto njega ono što može samo, ne prekidamo rad bez potrebe, ne sramotimo pred drugima, ne koristimo nagrade i kazne kao glavno sredstvo motivacije, već gradimo unutarnju disciplinu.

Razgovori s roditeljima: partnerstvo, ne “kontrola”

Autentični Montessori vrtić i škola ne zatvaraju se pred roditeljima. Naprotiv – očekuje se da odrasli koji žive s djetetom izvan škole budu partneri u istom smjeru: poštivanje djeteta, davanje prostora za samostalnost, prihvaćanje grešaka kao dijela učenja, jasnoća u granicama. Redoviti individualni razgovori, pisane povratne informacije, radionice za roditelje i otvoreni dani pomažu da se ta vizija zajednički gradi.

Za razliku od uobičajene prakse gdje se fokus stavlja isključivo na ocjene, Montessori škola nastoji roditelju pokazati *put* djeteta: koje materijale koristi, koje vještine razvija, kakav odnos gradi s vršnjacima, gdje je trenutno u svom trogodišnjem ciklusu. Razgovori su više usmjereni na razumijevanje djeteta nego na uspoređivanje s drugima.

Prostor u Montessori školi umirujuć je, oku ugodan i poticajan. Nema ljepše za dijete nego raditi u ovakvom okruženju. Primjer jutarnjeg ciklusa rada u International Montessori School of Prague (Izvor: [Internet](#))

Kako prepoznati autentični Montessori vrtić i školu?

Kao roditelj, možeš se pitati: je li ovo zaista Montessori ili samo “inspirirano”? Neka ti sljedeća pitanja budu orijentir:

- Je li grupa mješovitog uzrasta (trogodišnji ciklus) ili su djeca odvojena po generacijama?
- Postoji li neprekinuti radni ciklus od barem 2–3 sata dnevno, bez stalnih prekida zvonom i organiziranim aktivnostima za sve?
- Jesu li materijali cjeloviti, logično poredani, izrađeni od kvalitetnih prirodnih materijala, s jasnom svrhom?
- Ima li dijete slobodu izbora rada (unutar jasnih granica), ili svi rade isto u isto vrijeme?
- Kako odrasli razgovaraju s djecom – s poštovanjem, na njihovoj visini, bez prijetnji i ponižavanja?
- Kako se rješavaju konflikti – kaznom ili dijalogom i učenjem vještina?

Ako na većinu ovih pitanja možeš odgovoriti “da” u smjeru Montessori principa, vjerojatno gledaš u okruženje koje zaista živi ono što piše na vratima.

Matematika u Montessori učionici od 6-9 (Izvor: [Internet](#))